

Consequenties door gemeentebesturen onderschat:

Gemeenten opvallend afwezig op lijjk symposium over ontwerpveror- Waterkering West-Nederland

— Olav Lammers

De provincies Noord-Holland, Zuid-Holland en Utrecht hebben samen met de inliggende waterschappen veiligheidsnormen voor de boezemkaden opgesteld. Deze normen zijn weergegeven op kaarten die onderdeel uitmaken van de ontwerpverordening Waterkering West-Nederland. De ontwerpverordening is op 26 september ter visie gelegd. Gedurende zes weken kunnen ingezetenen van de drie provincies, alsmede belangenorganisaties en gemeenten hun mening over deze verordening kenbaar maken.

— De nieuwe veiligheidsnormen kunnen ingrijpende financiële en ruimtelijke consequenties hebben voor gemeenten die willen uitbreiden. Het is echter de vraag of de gemeentebesturen daar voldoende van zijn doordrongen. Tijdens een bestuurlijk symposium over dit onderwerp op 21 september in Fort Voordorp te Groenekan, waren slechts een tiental gemeenten vertegenwoordigd van de bijna 180 gemeenten uit de drie provincies. Dit ondanks een extra belronde een week voor de bijeenkomst langs zo'n zeventig gemeenten die het meest te maken hebben met boezemkaden in hun gebied. De gedeputeerden Poelmann, Dwarshuis en Binnenkamp van respectievelijk Noord-Holland, Zuid-Holland en Utrecht spraken op het symposium dan ook overduidelijk hun teleurstelling uit over de geringe vertegenwoordiging van gemeentebesturen.

— Voor de primaire keringen gelden al sinds 1958 normen. Voor de niet primaire waterkeringen waren de veiligheidsnormen echter verouderd. In 1994 is door het Rijk

aangegeven dat de provincies zijn belast met het instellen van veiligheidsnormen voor boezemkaden. In 1998 is daartoe door het Interprovinciaal Overleg (IPO) een leidraad opgesteld. Door het inzakken van de dijk bij Wilnis en Terbregge in 2003 en het besef dat in het lage gebied van de Randstad inmiddels enorm is geïnvesteerd, is alles in een stroomversnelling gekomen. Aan de hand van de leidraad hebben de drie provincies en waterschappen nu de veiligheidsklassen voor boezemkaden in heel West-Nederland bepaald.

— De nieuwe normen gaan uit van de risicobenadering en het nieuwe veiligheidsniveau is gekoppeld aan de economische gevolgschade die ontstaat bij overstroming als gevolg van een kadebreuk. 'Hoe meer bebouwing er bij voorbeeld in een polder is, des te meer economische gevolgschade er zal zijn en dus des te hoger is het veiligheidsniveau', zo lichtte de Zuidhollandse gedeputeerde, mevrouw Dwarshuis haar gehoor toe.

— De gebieden achter de dijken zijn in vijf klassen onderverdeeld: De laagste veiligheidsklasse gaat uit van een economische waarde tot 8 miljoen euro; bij klasse 2 gaat het om een economische waarde tussen de 8 en 25 miljoen; klasse 3 tussen 35 en 80; klasse 4 van 80 tot 250 miljoen en klasse 5 omvat alles boven de 250 miljoen euro. Ter vergelijking: de schade waarvan in Wilnis sprake was bedroeg rond de 16 miljoen euro.

— Bij de stukken die nu ter visie zijn gelegd, zijn kaarten opgenomen waar voor West Nederland precies staat aangegeven welke boezemkade welk veiligheidsniveau

zou moeten hebben. Daarbij wordt echter uitgegaan van de huidige situatie en de waterschappen zullen zo'n tien tot vijftien jaar bezig zijn om alle kaden op het juiste veiligheidsniveau te krijgen. De extra kosten die daarbij komen kijken zullen grotendeels door de ingezetenen moeten worden opgebracht middels een verhoging van de tarieven.

— Gemeenten dienen er rekening mee te houden dat zij in een aantal gevallen mogelijk extra ruimte in een bestemmingsplan moeten reserveren voor kadeverbetering. Maar een veel ingrijpendere consequentie van de nieuwe veiligheidsnormen voor gemeenten is dat de bouw van een nieuwe woonwijk in een polder die thans onder de laagste veiligheidsnorm valt, tot gevolg heeft dat de boezemkade moet worden versterkt. Op welk veiligheidsniveau, dat hangt af van de hoogte van het te investeren bedrag. (Een woonwijk valt al snel onder klasse 5). Echter de kosten van de versterking worden door de waterschappen doorberekend aan de gemeenten (die deze kosten dus over het gehele project moeten uitsmeren). Hierbij wordt uitgegaan van het zogenaamde 'kosten-veroorzakersbeginsel'. Dat is op zich niet nieuw want via de Watertoets worden extra afvoerkosten als gevolg van toename van verhard oppervlak in nieuwbouwprojecten, ook al doorberekend.

— Gemeenten zullen in hun bestemmingsplannen ook bouwvoorschriften moeten opstellen bij de inrichting van nieuwe woonwijken. Zo moeten de vloerpeilen op een dusdanig niveau worden aangelegd dat schade wordt beperkt in geval van een

bestuur- dening

dijkdoorbraak. Ook de wijze van bouwen, de constructie van gebouwen, moet worden aangepast, zo vertelde mevrouw Dwarshuis. Zij benadrukte dat tegelijk ook kwaliteitsslagen kunnen worden gemaakt, bij voorbeeld door de werkzaamheden te combineren met het aanleggen van nieuwe fietspaden en ecologische oevers, of het aankopen en terug laten leasen van boerengronden.

—De veiligheid die boezemkaden bieden krijgt ook een prijs en wordt daarmee een transparante factor bij de afweging van toekomstige ruimtelijke keuzes. De nieuwe normen maken inzichtelijk en bespreekbaar wat ingrijpende veranderingen in het ruimtegebruik van polders voor het beschermingsniveau betekenen en welk prijskaartje daaraan hangt. In het verlengde hiervan lijkt toepassing van het kosten-veroorzakersbeginsel logisch, zo waren de aanwezigen het aan het eind van het symposium wel met elkaar eens.

Ook heroriëntatie calamiteitenbestrijding

—Gedeputeerde van Zuid-Holland, mevrouw Dwarshuis, vroeg tijdens het symposium in Groenekan ook speciale aandacht voor een goede organisatie van de calamiteitenbestrijding. Mede naar aanleiding van de gebeurtenissen in New Orleans en de lacunes in rampenbestrijding die daarbij werden blootgelegd, is ook in Nederland een heroriëntatie noodzakelijk. 'Juist de wijze van evacueren en het communiceren daarover met de ingezetenen is cruciaal voor het welslagen van het ontruimen van gebieden. Daarbij is een grote rol weggelegd voor gemeenten.

—In tijden van rampen zijn provincies, waterschappen en gemeenten op elkaar aangewezen. Ook op dit gebied is samenwerking en het ontwikkelen van een gezamenlijke integrale visie om watercalamiteiten het hoofd te bieden een must. Het is evident dat ook in gezamenlijkheid wordt geoefend. Maar aan oefeningen waarbij een overstroming centraal staat, is nog op te kleine schaal geopereerd. De aandacht zal meer moeten uitgaan naar dijkkringgebieden waarbij de schakel tussen de gemeenten en veiligheidsrisico's enerzijds en de waterschappen anderzijds moet worden versterkt. Een goede afstemming van rampenplannen is hierbij onontbeerlijk. Bovendien is het elkaar leren kennen in de verschillende netwerkketens van doorslaggevend belang om het hoofd te kunnen bieden aan calamiteiten. Gezamenlijk de verantwoording nemen is het devies. De provincies zullen het initiatief nemen om het contact tussen de verschillende netwerken te bevorderen.', aldus de Zuidhollandse gedeputeerde Dwarshuis.

'Ik schrik mij rot'

—Tijdens de bijeenkomst werd gezegd dat het onderwerp veiligheid en water nog onvoldoende leeft bij veel gemeenten, maar ook dat waterschappen meer aan de weg moeten timmeren en zich beter bekend moeten maken bij gemeenten en burgers. Opvallend was een korte spanningsboog tussen gemeente en waterschap toen het onderwerp Westergouwe werd aangeroerd. Tegen deze uitbreidingswijk bij Gouda, op een van de diepste plekken van West-Nederland, heeft het waterschap zich voortdurend verzet, puur vanuit haar adviserende rol en op basis van het beleid van Verkeer en Waterstaat en het NBW. Vanuit Den Haag is echter toestemming gegeven onder andere omdat het project een voorbeeldfunctie kan hebben voor innovatief bouwen, waarbij water en wonen met elkaar worden geïntegreerd. De waterschappen moeten daarin volgend zijn, maar het had tijdens de bijeenkomst er alle schijn van dat de gemeente Gouda en het waterschap daar nog niet helemaal uit waren.

—Van gemeentezijde werd opgemerkt dat zij onvoldoende in het voortraject betrokken zijn geweest. De kreet van burgemeester Burgman van De Ronde Venen: 'Ik schrik mij rot', toen zij op de kaart (kennelijk voor het eerst) de consequenties voor haar gebied waarnam, spreekt boekdelen. Het toeval wil dat de calamiteiten bij Wilnis binnen haar gemeentegrenzen plaatsvonden...

Gedeputeerde Poelmann: 'Het is nog geen gelopen race!'

Bij de provincies kan men zich niet aan de indruk onttrekken dat nogal wat gemeenten denken dat het wel goed zal zitten met de normering van de boezemkaden die worden vastgesteld door het provinciebestuur dat onderdeel is van de algemene democratie. Die zullen daar met de waterschappen best wel goed over hebben nagedacht.

—Eddy Steenbergen, projectleider normering boezemkaden bij de provincie Noord-Holland is toch wel teleurgesteld en ook verrast over de wat geringe opkomst bij het symposium in Fort Voordorp. 'Wij hebben vlak voor die bijeenkomst nog zo'n zeventig gemeenten met veel boezemkaden in hun gebied telefonisch benaderd en hen gewezen op het belang van het symposium. Het is fijn dat we hun vertrouwen krijgen, maar we hebben het idee dat zij er niet helemaal van doordrongen zijn wat dit allemaal voor hen kan gaan betekenen. Er zal nogal wat werk op hun grondgebied plaatsvinden bij de aanpak van de boezemkaden. En als zij polders willen gaan omzetten in woonwijken zullen de kosten voor het daarbij te realiseren veiligheidsniveau in de projecten moeten worden meegenomen.'

—Verantwoordelijk gedeputeerde Patrick Poelmann van de provincie Noord-Holland wijst er nadrukkelijk op dat het nog geen gelopen race is. 'Het is een ontwerpverordening en gemeenten kunnen hun opmerkingen en suggesties dus nog inbrengen. Dat sommige gemeentebesturen schrikken en denken dat zij morgen al forse investeringen moeten plegen is niet terecht. Eerst gaan

de waterschappen de komende vijf tot tien jaar flink aan de slag om de zaak op orde te krijgen. Bovendien zijn de normen robuust gesteld. Het idee dat bij nieuwbouw van vijf of twintig woningen de boezemkaden al omhoog moeten, hoeft niet waar te zijn. Versterking van boezemkaden om een hogere veiligheidsnorm te bereiken is pas aan de orde als er een forse nieuwe woonwijk gebouwd gaat worden.'

—Eddy Steenbergen sluit niet uit dat uitbreidingsplannen die reeds in de pijplijn zitten door de nieuwe verordening duurder kunnen gaan uitvallen. 'Bij het vaststellen van de nieuwe normen zijn wij echter uitgegaan van de Nieuwe Kaart van Nederland waarop al een aantal ruimtelijke (rode) contouren zijn geprojecteerd die meestal tegen bestaande stedelijke gebieden aanliggen. In de meeste gevallen beschikken deze gebieden al over boezemkaden met een voldoende hoge veiligheidsklasse. Ook het beheerdersoordeel van de waterschappen over de ontwerpnormen is een belangrijke waarborg voor een stuk robuustheid. Het gaat per slot wel om veiligheid.'

—De gemeenten in Noord-Holland zijn twee jaar geleden, bij de start van het provinciale Waterplan vanaf het eerste moment op de hoogte gebracht dat de provincie de boezemkaden opnieuw gaat normeren op basis van de risicobenadering. Dat Waterplan is uitgebreid besproken met Noordhollandse gemeenten. Eind augustus vonden nog twee ambtelijke informatiebijeenkomsten plaats over het ontwerpwaterplan waarbij de helft van de 65 gemeenten vertegenwoordigd was. Gedeputeerde

Poelmann: 'We hebben samen met de twee andere provincies er alles aan gedaan om zoveel mogelijk gemeenten op het symposium te krijgen. De gemeenten zijn voor ons erg belangrijk bij het realiseren van de voorgestane veiligheid. Uitgaande van het kostenveroorzakerbeginsel krijgt veiligheid een prijs en kan daarmee in de toekomst invloed hebben op ruimtelijke plannen. Ik hoop dat water hiermee ook meer gaat leven bij gemeenten en bijvoorbeeld terugkomt in de verkiezingsprogramma's.'

—De drie provincies gaan op korte termijn een verslag van het symposium naar alle gemeentebesturen sturen. Gemeenten en andere belanghebbenden worden in een begeleidend schrijven ook uitgenodigd met vragen te komen en waar nodig hun zienswijze kenbaar te maken.